

Старосольський Володимир Йоахимович

ДЕРЖАВА
і
політичне право

В двох частинах

Частина 1

ВИДАВНИЦТВО
ЛОГОС УКРАЇНА
Київ-2017

Старосольський В. Й.

С77 Держава і політичне право. Ч. 1. — К.: ВИДАВНИЦТВО ЛОГОС УКРАЇНА, 2017. — 592 с.

ISBN 978-966-2457-20-9

Понад 90 років тому (1924–25 рр.) у Подєбрадах у Видавничому товаристві Української Господарської Академії (ЧСР) вийшла друком наукова праця Володимира Старосольського «Держава і політичне право», яка стала знаменною подією в розвитку української правової і політичної думки. Відтоді книга ніколи і ніде не перевидавалася.

Це перше в Україні видання фундаментального дослідження «Держава і політичне право» (у двох частинах) Володимира Старосольського — видатного українського історика і теоретика права, державознавця, етнополітолога, громадського діяча, адвоката. Воно є відтворенням авторського машинописного тексту із збереженням його стилю та правопису.

У книзі викладено оригінальну авторську концепцію держави як політичного інституту, засобу реалізації інтересів нації, політичного права як права народу здійснювати владу, людини як суб'єкта політичних прав, громадянина як співтворця держави і права.

Для широкого кола читачів.

ISBN 978-966-2457-20-9

© Кресіна І. О., Згурська В. Л., Кресін О. В.,
вступна стаття, 2017

© Академія політичних наук, 2017

© ТОВ «ВИДАВНИЦТВО ЛОГОС УКРАЇНА», 2017

Зміст

Література	15
------------------	----

ПЕРША ЧАСТИНА

РОЗВІЙ ФОРМ ПОЛІТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

I. ДОДЕРЖАВНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ	23
1. Розділ. ПОЧАТКИ СУСПІЛЬНИХ ОБ'ЄДНАНЬ.....	23
2. Розділ. РОДИНА, РІД, ПЛЕМЯ.....	24
3. Розділ. ОБ'ЄДНУЮЧІ СИЛИ В КРОВНИХ ЗВ'ЯЗКАХ	26
4. Розділ. СУСПІЛЬНЕ ЗРІЖНИЧКОВАННЯ (ДІФЕРЕНЦІАЦІЯ)	29
5. Розділ. ВІДНОСИНИ ДО ОБЛАСТИ	34
6. Розділ. ВЛАДА	36
II. ПЕРЕХІД ДО ДЕРЖАВНИХ ФОРМ БУТТЯ	40
1. Розділ. ВОРОЖНЕЧА, ВІЙНА ТА ЗАВОЙОВАННЯ	40
2. Розділ. ІСТОТА НОВИХ ФОРМ СУСПІЛЬНОГО БУТТЯ	49
А. Відношення до області.....	55
Б. Завдання та функції держави.....	57

III. СТАРО-ОРІЄНТАЛЬНА ДЕРЖАВА	59
1. Розділ. НАЙСТАРШІ ІСТОРИЧНІ ДЕРЖАВИ	59
2. Розділ. ОБЛАСТЬ	64
3. Розділ. НАРІД В ДЕРЖАВІ	69
А. Пануючі й поневолені народи	70
Б. Суспільна дифференціація	71
4. Розділ. ВЛАДА — ЇЇ ХАРАКТЕР	79
А. Деспотія	79
Б. Теократія	83
5. Розділ. ОРГАНІЗАЦІЯ	88
А. Організація урядів	88
Б. Військо	92
6. Розділ. ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВИ	95
IV. ГЕЛЄНСЬКИЙ КРУГ ДЕРЖАВ	105
1. Розділ. ПОЧАТОК СТАРОЇ ГРЕЦІЇ	105
2. Розділ. ПЕРВІСНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ	109
3. Розділ. ДВА ТИПИ ДЕРЖАВ ГРЕЦІЇ	112
А. Спарта	112
а. Суспільний устрій	112
б. Політична організація	120
Б. Атени	124
а. Суспільний розвій	124
б. Політичний устрій	132
4. Розділ. ОБЛАСТЬ	144
5. Розділ. НАРІД	155
А. Громада горожан	155
Б. Одиниця — рівність — воля	161
6. Розділ. ВЛАДА	166
А. Характер влади	166
Б. Церква і держава	173

7. Розділ. ЗНАЧІННЯ СТАРОЇ ГРЕЦІЇ ДЛЯ РОЗВОЮ ФОРМ ПОЛІТИЧНОГО БУТТЯ.....	177
V. РИМСЬКА ДЕРЖАВА	180
1. Розділ. ЗОВНІШНІЙ РОЗВІЙ РИМУ	180
2. Розділ. ПЕРВІСНИЙ УСТРІЙ ТА УСТРІЙ В ПЕРШІ ЧАСИ РЕСПУБЛИКИ	188
А. Первісний устрій Риму	188
Б. Суспільний склад	189
В. Політичний устрій ранньої республіканської доби	194
3. Розділ. БОРОТЬБА ПАТРИЦІЇВ З ПЛЄБЕЯМИ ТА РОЗВІЙ ПОЛІТИЧНОГО УСТРОЮ РИМУ.....	201
А. Боротьба за правосуддя	203
Б. Боротьба за уряди	207
В. Еволюція народніх зібрань	212
4. Розділ. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА УСТРОЮ РИМУ В ПЕРШІМ ПЕРІОДІ РЕСПУБЛИКИ.....	214
А. Нарід	214
Б. Нарід і область.....	219
В. Влада.....	222
5. Розділ. ВНУТРІШНІЙ РОЗВІЙ РИМУ ПІСЛЯ ЗАВОЙОВАННЯ ІТАЛІЇ.....	226
А. Зміна економічних відносин	226
Б. Зміна суспільного складу Риму.....	233
а. Оптимати	235
б. Кіннотчики	238
в. Популярії	240
г. Союзники і провінціяли	243
ґ. Невільники	246
В. Влада в тому періоді.....	248
Г. Внутрішні боротьби	256

а. Земельне питання	256
б. Війна з союзниками та період горожанських воєн	261
6. Розділ. РИМСЬКА МОНАРХІЯ	275
А. Економічні відносини та людність імперії.	275
Б. Суспільний склад людности.	286
а. Урядницька аристократія	287
б. Військо	289
в. Міщани	291
г. Суспільний низ	292
г. Стан в пізнішу добу монархії.	294
В. Влада.	295
а. Імператор	295
б. Організація владного апарату.	302
в. Церква та держава	312
7. Розділ. ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧІННЯ РИМСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ	318
VI. ВІЗАНТІЯ	325
1. Розділ. ІСТОРІЯ ВІЗАНТІЇ.	325
2. Розділ. НАРІД.	330
А. Етнічний склад	330
Б. Суспільні відносини	333
3. Розділ. ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ	343
А. Імператор	343
Б. Бюрократія	348
В. Військо	353
4. Розділ. ЦЕРКВА І ДЕРЖАВА	359
5. Розділ. ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧІННЯ ВІЗАНТІЇ	365

VII. ФЕОДАЛЬНА ДЕРЖАВА	371
1. Розділ. ПОВСТАННЯ НОВИХ ДЕРЖАВ НА РУЇНАХ РИМУ	371
2. Розділ. ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ В СЕРЕДНЬОВІЧЧУ	376
А. Відносини раннього середньовіччя	376
Б. Відносини пізнішої доби	381
3. Розділ. СУСПІЛЬНІ ВІДНОСИНИ СЕРЕДНЬОВІЧЧА	385
А. Відносини ранньої доби	385
Б. Суспільні відносини пізнішої доби	392
а. Поділ на стани	392
б. Феодальне лицарство	395
в. Міщани	399
г. Духовенство	407
г. Селянство	408
4. Розділ. ДЕРЖАВНА ОРГАНІЗАЦІЯ	412
А. Відношення до території	412
Б. Державна організація	415
а. Відносини раннього середньовіччя	415
б. Організація феодальної держави	419
а. Пануючий	420
б. Територіяльні династи	424
г. Стани	426
д. Міста	432
5. Розділ. ЦЕРКВА І ДЕРЖАВА	446
А. Період переваги держави над церквою	448
Б. Період переваги церкви над державою	453
6. Розділ. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФЕОДАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ	462

VIII. АБСОЛЮТИСТИЧНА ДЕРЖАВА	468
1. Розділ. КІНЕЦЬ СЕРЕДНЬОВІЧЧА І ПОЧАТОК НОВОЇ ДОБИ	468
2. Розділ. ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ	474
3. Розділ. СУСПІЛЬНІ ВІДНОСИНИ	480
А. Основи соціального поділу	480
Б. Соціальні верстви та групи	486
а. Родова аристократія — шляхта	487
б. Міщанство	492
в. Селянство	497
г. Військо як суспільний стан	502
ґ. Інтелектуальна аристократія	506
4. Розділ. ВЛАДА	510
А. Перемога центральної влади	510
а. Два фронти в боротьбі за абсолютистичну монархію	510
б. Умови та засоби боротьби	513
Б. Зміст та розуміння влади	523
В. Організація влади	529
Г. Функції держави	537
5. Розділ. ЦЕРКВА І ДЕРЖАВА	542
6. Розділ. ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧІННЯ АБСОЛЮТИСТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ	549